

הכוסות. וטוב שגם כל המסובין יזהרו בזה (קמו). ואם הפסיקו בדיבור, בדיעבד, אין בזה קפידא, אלא אם כן הפסיקו בין ברכת הגפן לטעימתם (קמז). רצוי שגם אלו שלא השתתפו בסעודה ע"י אכילת פת, לא ידברו בשעה שמברכים את שבע הברכות (קמח).

מה. אחר ברכת הגפן טועם המזמן (קמט) מכוסו כמלא לוגמיו (קנ), ולכתחילה יזהר לשתות רביעית (קנא). ואם אינו יכול לשתות, יכול לברך ברכת הגפן, ואיש אחר (קנב) ישתה

מקורות והערות

ברכה לברכת הגפן שבסוף, שאותה מברך, המברך ברכהמ"ז, ומוציא את כולם. וכ"כ אגרות משה (פיינשטיין) אהע"ז סי' צד. ואצל הנוהגים לברך על הגפן מקודם, צריכים ג"כ כל אלו שיתכבדו בברכות, לא להפסיק בין ברכת הגפן לברכתם. ומה שלא נוהרים בזה בחופה, הוא משום דעפ"י רוב אין המתכבדים יודעים שיתכבדו. אך אלו שבירכו כבר והסמיכו ברכתם לברכת הגפן, גראה דיכולים להפסיק אח"כ. וכן המנהג בחופה. ועכ"פ בדיעבד גם אם המברך על הגפן תחת החופה הפסיק אח"כ, יכולים החו"כ לשתות על סמך ברכתו, וכדלעיל במר"ה קלו. וכן הוא מעשים בכל יום, שהמתכבד בברכת הגפן ושהכל ברא, תחת החופה, מפסיק אח"כ בדיבור.

(קמו) לחוש לראשונים בתר"י ס"פ שלשה שאכלו, שמשמע מהם שדין אין משיחין קאי גם על המסובין, והו"ד במג"א סי' קפג ס"ק י ומ"ב ס"ק כב, וא"כ גם לאחר ברכהמ"ז אין להם להשיח עד שתיית הכוס, דכל זה הוא בכלל אין משיחין, וכמו שכתב השעה"צ הנ"ל. ועוד שבגידון שלפנינו, שמברכים גם ז' ברכות אחר ברכהמ"ז, יש להזהר שלא להפסיק בדיבור בין ברכהמ"ז לז' ברכות גם מטעם אחר, דכיוון דקיי"ל כהפוסקים שאין מברכים ז' ברכות בלי ברכהמ"ז, א"כ אין להפסיק בין זה לזה בדיבור. כ"כ העזר מקדש בסימן זה בד"ה עיין ב"ש ס"ק יא.

(קמז) שאם הפסיק המברך יטעמו אחרים שיצאו בברכתו, וכדלעיל סע' מא. ואם הפסיקו הם, יחזרו ויברכו, אם רוצים לטעום, יע' מ"ב קסז ס"ק מג. וכן אם המברך רוצה לטעום, יחזור ויברך.

(קמח) יוסף אומץ (אשכנזי) פרק הכנסת כלה, לגבי הברכות בחופה, וא"כ ה"ה כאן, והרבה פעמים ע"י הדיבורים והשיחות אי אפשר לשמוע את הברכות, ע"כ מאד יש להזהר בזה שלא ידברו אז כלל.

(קמט) אור"ח סי' קץ סע' א.

(קנ) שם סע' ג.

(קנא) שם.

(קנב) סי' קץ סע' ד, באה"ל שם ד"ה יטעום, וד"ה מהמסובין.

כמלא לוגמיו. ולעת הצורך אפשר גם לצרף שתיית כל המסובין לכמלא לוגמיו (קנג).

מו. כמו כן טועם, המברך את האחרונה שבשבע הברכות (קנד), מכוסו הוא, ואינו צריך לטעום כמלא לוגמיו, אלא די בטעימת כל שהוא (קנה). ואם אינו יכול לשותות, יטעום אחד מאלו שבירכו אחת מהשבע ברכות, או גם אחד משאר (קנו) המסובין (קנז). וטוב שיטעום החתן (קנח).

מז. אח"כ מערבבים (קנט) את שיורי שתי הכוסות ביחד (קס), לאחת משתי הכוסות, או לתוך כוס אחרת ריקה, ומטעימים מכוס התערובת את החתן והכלה (קסא) וכל המסובין (קסב).

מ ק ו ר ו ת ו ה ע ר ו ת

(קנג) סי' רעא סע' יד.
(קנד) כיון דמחזיק הכוס בידו, וכיון לברכת הגפן של המזמן, א"כ הוא קודם לטעימה לשאר האנשים שבירכו אחת מהברכות, וכן הוא המנהג.
(קנה) ברכת הבית סע' ז, ושם בשערי בינה ס"ק י, ומועדים וזמנים ח"ג סי' רמו. ודלא כשמלה לצבי ט, ה, ה, שכתב, דלא ידע למה לא ישתו משתי הכוסות, רביעית מכל כוס. ומקודם כתב בעצמו שם, דמכוס ב"ח שותים רק טעימה כל שהוא. ויע"ע לעיל במו"ה טז מש"ש בארוכה בינין זה.
(קנו) זכ"א ח"א דף קכה ע' א.
(קנז) וגם מי שלא השתתף בסעודה, רק כיון לברכת הגפן יכול לטעום. תהלה לדוד סי' ערב ס"ק ו, קצות השלחן (להגר"ח נאה) ח"ב סי' מו סע' ט.
(קנח) כיון דבלאו הכי מטעימין אותו, כדלקמן סע' מז.
(קנט) כדי שיטעמו כולם משתי הכוסות. ואף שביש"ש סי' כא כתב, דאין צריך לערות מכוס ברכהמ"ז לתוך השני, וכ"ה גם דעת האדר"ת, הר"ד בשד"ח פאת השדה ברכות סי' לא, אם כי מטעם אחר. אבל המנהג הוא, כן לערות. והגם שתחת החופה אין המנהג שהקהל יטעום מהכוס, מ"מ כאן שנשמך הדבר לברכהמ"ז, א"כ גם מכוס זה מצוה לכתחילה שיטעמו כולם כמו מכוס ברכהמ"ז.

(קס) חופ"ת סי' ט סע' כא, ערוה"ש סע' יח.
(קסא) רוקח סי' שנב (לגבי חופה), אוצר הגאונים כתובות ע' 27, ותשובות הגאונים (אסף) סי' לט ומ. ויטרי ע' 53 ו-602. והר"א בן הרמב"ם בראש ספר מעשה רוקח, כתב, וז"ל, ואין זה אלא מנהג גאות ואין ראוי לצאת ממנו עם היות שהתלמוד לא יחייבנו. ובא"א סע' טז כתב, דכיון שהמצוה נעשית בשבילם הם ראויים לטעום הכוס יותר מאחרים.

נוהגים לחלק את כוס התערובת לשתי כוסות. מכוס אחת טועם החתן והגברים, ומהשניה הכלה והנשים (קסג). מח. המנהג שמערבבים את הכוסות לאחר שטעמו מהם המברכים (קסד), אף שלכתחילה כדאי לערות מהכוסות לתוך כוס ריקה, לפני טעימת המברכים (קסה), ובלבד שישאר בכוסות הברכה רביעית (קסו). כמו כן, רצוי, אם אין כל המסובין טועמים מכוס התערובת, אלא מערים ממנו לכוסות שבידם, לערות ממנו לפני שמישהו טועם ממנו. אך לדינא אין כל זה מעכב (קסז). הרוצה להחמיר, ולא יכול או שכח

מקורות והערות

(קסב) סי' קץ סע' א, חופ"ת שם, שולחן העזר סי' ט סע' ה, ושם בשמלה לצבי ס"ק ז.

(קסג) בוטרי שם כתב, דהח"כ שותים מכוס אחת. וכ"כ שלחן העזר שם, דח"כ מכוס אחת והמסובין מאחרת. אך המנהג הוא כמדומה היום, כמו שכתבתי בפנים. והכה"ח בסי' קץ ס"ק א כתב באופן אחר, דמערבים את הכוסות אחת בשניה לפני הטעימות, ואח"כ טועם המברך ברכהמ"ז מכוסו ואחריו כל המסובין, והמברך ז' ברכות מכוסו ואחריו החו"כ.

(קסד) ויטרי ע' 602, ערוה"ש שם. ויע' שמלה לצבי ט, ה, ז.

(קסה) שו"ע הרב סי' קץ סע' ה, ומשמעות שעה"צ סי' רעא ס"ק פט. וכ"כ להדיא במ"ב סי' קץ ס"ק ד. וכ"כ חופ"ת ס"ק כא. ויע"ע בשמלה לצבי שם. וכן משמע מכף החיים סי' קץ ס"ק א שכן מנהג ירושלים.

(קסו) מ"ב סי' רעא ס"ק נא.

(קסז) גם המסובים צריכים לכתחילה לטעום מכוס שאינו פגום, כאור"ח סי' קפב סע' ד, וקץ סע' א. וכוס שטעמו ממנו נעשה פגום, אלא שאם טועמים כולם מאותו כוס לא נקרא זה שטעמו מכוס פגום, וכשעה"צ סי' רעא ס"ק פט, ורק כששופך מכוס זה לכוס אחר צריך שישפוך קודם טעימתו, דבלא"ה יחשב היין שבכוס האחר לפגום. ודין זה הוא מהרא"ש הו"ד בב"י סי' רעא, והוא כתב דבריו, היכא דכוסות של המסובין מלאים יין פגום, שאז צריך המברך לשפוך לכוסותיהם לפני טעימתו. ושו"ע הרב והמ"ב הנ"ל הבינו דה"ה אם היו הכוסות שלהם ריקנים, דאם ישפוך אחר טעימתו יקראו כוסותיהם פגומים, וכן כנראה הבין החופ"ת הנ"ל. אך אפשר לחלק ולומר, דאם רוצה לתקן היין הפגום שבכוסותיהם ולהפכו לבלתי פגום אז צריך באמת לשפוך לכוסותיהם לפני טעימתו, אך אם כוסותיהם ריקנים ורוצה רק להעביר להם מהיין שבכוסו, יכול להעביר גם אחר טעימתו, דמה לי אם כולם טועמים בזה אחר זה מהיין הזה כשהוא עדיין בכוס המברך, ומה לי אם העבירו חלק ממנו לכוס ריקה

לערוות מכוסות הברכה לפני הטעימה, יכול לתקן את כוס הברכה לפני העירוי ממנו, על ידי שישפוך לתוכו משהו מהבקבוק (קסח).

מט. גם הטועם מהכוס הראשונה, והטועם מכוס השניה לפני העירבוב, יחזרו ויטעמו מכוס התערובת (קסט).

נ. אם אין היין מספיק לטעימת כל המסובין, מוסיפין לכוס התערובת יין מהבקבוק, כדי צורך כל המסובין (קע).

נא. במקרה ואסור לחתן לגעת בכלה, הרי אם טועמים החו"כ מאותו הכוס, יטעום החתן מקודם כנהוג, ויניח את הכוס לפניו בשתיקה, והכלה תקח את הכוס בעצמה (קעא), או אחרים יקחו את הכוס עבורה.

נב. אין טעימת כל המסובין (קעב) וגם של החתן והכלה (קעג) לעיכובא, רק למצוה בעלמא.

מ ק ו ר ו ת ו ה ע ר ו ת

אחרת, דהרי גם בזה אפשר לומר שכולם טועמים מכוס אחת שנתחלקה, וחילוק זה בין פגומה לריקה שמעתי מהרב הגאון ר' משה דייטש שליט"א, לפני רבות בשנים. וכן הוא גם מנהג העולם בקידוש, שעפי"ר מערים לכוסות המסובין הריקים לאחר טעימת המברך. ואתי שפיר לפי זה. וכנראה דכן הבין גם הערוה"ש כאן, שכתב, דמערה לכוס התערובת אחר הטעימה, וכן הוא גם דעת הויטרי הנ"ל, אלא שממנו אין ראיה כ"כ די"ל דס"ל כדעה שניה בסי' קפב סע' ד, דהמסובין יכולים לטעום מכוס פגום. ומ"ש הב"ח בסי' קצ, דהמערים לאחר הטעימה הוא טעות גמור, אפשר לומר ג"כ דמיירי בפגומים ולא בריקנים. ולמעשה, כתבתי בפנים שראוי לכתחילה להתמיר. ולדינא אין זה מעכב. וכמדומה שגם המנהג היום לערוות אחר הטעימה. וגם נוכל לצרף הדעה השניה בסי' קפב סע' ד, דהמסובין רשאים לטעום מכוס פגום.

(קסח) כן נהג האדר"ת, הו"ד בשד"ח פאת השדה ברכות סי' לא.

(קסט) כי גם להם ראוי לכתחילה לטעום משתי הכוסות.

(קע) קצות השלחן (להגר"ח נאה ז"ל) ח"ב סי' מו סע' יא, ושם בבדי השלחן ס"ק לא. ובספר חידושי מהרא"ך בקונטרס עף עבות דף י' בחלק תחת העץ, כתב, דהגה"ק מטשכנוו זצ"ל נהג לערוות מכוס הברכה לתוך היין שבבקבוק ומשם לכוסות המסובים.

(קעא) מסגרת השלחן לקצושו"ע סי' קנג ס"ק יב.

(קעב) אור"ח סי' קץ סע' ד וסי' רעא סע' יד, דהוא רק מצוה מן המובחר.

(קעג) לעיל במר"ה קסא משם הר"א בן הרמב"ם.